

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

26 Da iudicijs, quibus proceditur in iudicio circa reum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

non feci, & non noui crimen, quod ad hoc forum, vel iudicium pertineat.

Dubium decimum est de reo in causis civilibus. Finge Titium accepisse mutuo centum à Caio, & restituisse eadem illam pecuniam, & tamen restitutionem non posse Titium in iudicio probare, & conueniri à Caio, exigente ab eo in iudicio solutionem centum: si Titius fateatur eorundem iudice se accepisse centum mutuo à Caio, sed totidem restituisse, non damnabitur à iudice, ut iterum restituat totidem: est dubium, an Titius possit in huiusmodi casu iurare nihil se debere Caio, & an possit iurare se nihil mutuo accepisse à Caio? De hoc Covarruias, *lib. variar. resolut. cap. 2. num. 4.* cum quo respondemus posse iurare, se nihil debere, nec accepisse centum mutuo à Caio; quia huiusmodi responsio est stricte accipienda iuxta interrogationem iudicis, & interrogatio iudicis est in sensu, accepisti mutuo centum in Caio, quæ tenearis ei soluere? Et ita responsio accipitur stricte, non accipi mutuo centum, nimirum, quæ teneat soluere. Item, sicut per mutuum contrahitur obligatio, sic per solutionem mutui extinguitur, & cessat obligatio, ergo perinde est, ac si Titius nunquam accepisset mutuo, si iam plene soluit illud. Idem est dicendum, si Titius accepisset mutuo centum, & restituerit tantum quinquaginta. Interrogatus, an mutuo accepisset centum, potest respondendo iurare, se non accepisse mutuo centum. Similiter respondetur ad aliud dubium, quo quaeri solet: Possidet Titius fundum vel domum, & possidet tantum ex parte, & conuincitur in iudicio ab auctore Caio, volente eum peliere à tota possessione.

Si rogetur à iudice, an possideat fundum, potest respondere, se non possidere; quia hæc responsio intelligitur stricte, prout etiam stricte accipi debet interrogatio iudicis. Sic Covar. *loco citato, num. 5.*

*De iudicijs, ex quibus proceditur in iudicio
contra reum.*

CAPVT XXVI.

QUONIAM iudex ius habet inquirendi contra reum, capiendi, citandi, examinandi, & interrogandi, torquendi, condemnandi eum, & in omnibus his procedit iudex ex iudicijs sufficientibus? agendum est in præsentia de iudicijs, et videamus, quæ iudicia sufficiant ad inquirendum contra reum. Item, quæ sufficiant ad capturam, citationem, examinationem, torturam, & condemnationem reorum.

Primo est notandum, postquam constitit iudici de delicto malefactoris, statim eum procedere ad informationes, siue iudicia, siue testes recipiendos contra reum.

Secundo, iudex ad iudicia assumenda contra reum, duobus modis procedit.

Primo, quando crimen est notorium, occultus tamen est reus, procedit iudex inquirendo generaliter, quis crimen commiserit, & interrogat primo eos, quos putat esse confesos, siue informatos de crimine, quod si omnes responderint se nescire, tunc interrogat eos super fama, etiam generaliter interrogando, quis de eo crimine sit diffamatus: & ubi ex ipsis informationibus assumptis resultat suspicio, vel iudicium contra aliquem, tunc incipit specialiter inquirere contra eum. Vnde in hoc modo procedendi generalis inquisitio aperit, & munit viam specialis inquisitioni.

Secundo modo, quando constat de crimine, & certus etiam est de malefactoris, tunc iudex incipit specialiter inquirere contra eum, hoc est, incipit assumere informationes, iudicia, & testes contra reum.

Tertio, iudiciorum tres solent gradus constitui: nam quedam iudicia dicuntur leuia, alia graua, alia grauissi-

ma. Leuia sufficiunt ad capturam reorum, non tamen, ut statim debeat reus examinari, sed, ut præcludatur reo omnis facultas fugiendi. Item, leuia iudicia sufficiunt ad inquirendum contra eum, hoc est, ad hoc, ut iudex ad officio suo assumat informationes, & testes contra reum: & hæc vtraque iudicia dici solent suspensiones contra reum. Graua vero iudicia sunt ea, quæ sufficiunt, vel ad citandum reum, quando absens est, vel si præsens sit, ad examinandum, interrogandum eum. Grauissima vero iudicia dicuntur ea, quæ indubitata sunt, & sufficiunt, & requiruntur ad condemnandum reum.

Quarto, ad inquirendum, id est, ad informationes, & testes recipiendos contra reum, sufficit aliqua probabilis suspicio, qualis est assertio vulnerati, & ex vulnere monentis: item, inimicitia grauis inter duos: item fama contra aliquem: item dictum socii criminis: item, vnus testis, quamuis inhabilis: & hæc eadem iudicia sufficiunt ad capturam reorum. At vero ad citandum aliquem absentem, non sufficiunt prædicta iudicia, sed præter famam etiam requiruntur alia iudicia legitima, & graua: & hoc idem dicendum est de iudicijs, quæ requiruntur ad examinandum, & interrogandum reum. Item, ad torturam requiruntur iudicia graua: ad condemnandum reum, requiruntur grauissima, & indubitata, maxime in delictis occultis, & difficultis probationis. Nam licet inter Doctores sunt opiniones, alijs essentibus, neminem posse condemnari ad penam corporis ex solis iudicijs etiam indubitatis, nisi ad penam pecuniariam, alijs vero assentibus, etiam ad penam corporalem posse aliquem condemnari ex solis iudicijs indubitatis; ut tamen ait Iulius Clarus, *lib. 5. Receptarum sententiarum in pract. criminali, quest. 20. num. 6.* communis est sententia Doctorum, assentium posse condemnari reum ad penam corporis, non quidem mortis, sed verberum, irremiu, vel similem aliam ex solis iudicijs indubitatis. Sed notandum est ex eodem auctore, *num. 7.* aliquos esse casus, in quibus etiam ex iure communi potest quis ad mortem condemnari ex præsumptionibus, ut in assassinis, crimine heresis, & simoniz.

Dubium, An sola diffamatio contra aliquem sufficiat ad torquendum, vel examinandum, & interrogandum? Respondetur, solam sufficere ad inquirendum contra reum, hoc est, ad hoc, ut iudex ex officio suo assumat informationes, & testes; non autem sufficere ad torquendum, vel examinandum reum, & hoc est ex iure. Vtrum vero ex consuetudine sufficiat ad torquendum reum, dubium est: nam, teste Iulio Claro, *lib. citato, quest. 21. num. 1.* multi Doctores aiunt sufficere ex consuetudine. Cæterum, ut ait idem auctor, tutior est opinio eorum, qui asserunt non sufficere, nisi simul cum infamia addit vnus testis, vel aliquod aliud graue iudicium ad torquendum.

Dubium secundum, Vtrum vnus testis, sit sufficiens iudicium? Respondetur ex eodem auctore, *quest. 21. num. 7.* Si testis est omni exceptione maior, id est, talis, contra quem nulla possit opponi exceptio, sufficit ad torquendum reum. Si vero sit testis, aliqui ex iure inhabilis, non sufficit ad torquendum, ne ad examinandum, sed ad inquirendum contra reum, id est, ad alias informationes, iudicia, & testes recipiendos.

Dubium tertium, Vtrum dictum socii criminis sufficiat ad inquirendum contra reum? Respondetur, non sufficere ad examinandum reum; sufficere tamen ad inquirendum, id est, ad informationes, & testes assumendos contra reum. Item, assertio vulnerati, dicentis se à Titio fuisse vulneratum, si postea conualuerit, perinde est, ac si denuntiasset, vel querelam porrexisset. Et ita sufficit ad assumendas informationes, & testes per inquisitionem contra Titium. Si vero ex vulnere monatur, & vique ad mortem perseveret in huiusmodi assertionem, est sufficiens iudicium ad capiendum Titium.

Si roges, An sit iudicium sufficiens ad torquendum eum? Respondetur, asserere aliquos, sufficere. Sed, ut ait

Iul. Clarus, *q. citata n. 17.* communis opinio est non sufficere hoc in more esse receptum.

Dubium quartum, An fuga delinquentis faciat indicium sufficiens contra eum, Respondetur, fugam tribus modis opponi contra fugientem.

Primo, ut crimen, puta quando miles in bello aufugias signa, aut militiam deseruit, & tunc probata fuga, dicitur probatum esse crimen, neq; aliud requiritur ad hoc, ut reus possit ex ipsa fuga condemnari, ut ait Iul. Clarus, *q. citata n. 18.*

Secundo opponitur, fuga tanquam indicium reum commissio aliquo delicto aufugisse, & a loco ipso delicti se absentem fecisse, & tunc quando tale est crimen, ut ad eius probationem sola sufficiat suspicio, quale est in tutore, *l. impuberibus. ff. De suspecto tutore*, sola fuga sufficit, ut possit ex ea sequi condemnatio. Aut vero tale est crimen, ut ad eius probationem suspensiones non sufficiant, & tunc licet fuerint opinionem inter Doctores, an fuga delinquentis faciat contra eum plenam probationem, an vero semiplenam, magis tamen recepta est sententia eorum qui docent tantum facere semiplenam probationem, & esse sufficiens indicium ad torturam, ut ait Iulius Clarus, *q. citata n. 20. § 2. 1.* Et hoc intelligitur, de ea fuga, quæ sit ante formatam inquisitionem, vel assumptas informationes. Huiusmodi fuga arguit bonæ fidei delicti commissi. Si vero fuga sit post formatam inquisitionem, vel accusationem, vel denuntiationem in criminibus capitalibus, non sufficit ad torturam, ut ait Iul. Clarus ex communi sententia item; quando ille qui aufugit, postea citatus sponte sua comparet, tunc fuga præcedens nullum facit indicium contra eum, ut docet teste Iul. Claro communis opinio.

Dubium quintum, An inimicitia vigens inter offensum, & eum qui est delicto suspectus, sit indicium sufficiens contra suspectum? Respondetur, si orra sit ex causa leui nullam facit indicium si vero ex causa graui, & capitali, tunc non solum est sufficiens indicium ad inquirendum, hoc est, ad testes, & informationes assumendas, sed etiam ad capturam, & citationem, non tamen est sufficiens indicium ad torturam, ut ait Iul. Clarus ex communi sententia, *quæst. citata n. 29.* quamuis dicat aliquos propter solam inimicitiam capitalem suspectos, torqueri solitos esse.

Dubium sextum, An confessio extra iudicium sit sufficiens indicium contra confitentem ad torturam? Respondetur esse, ut ait Gloss. in *l. Casite. ff. De adulter.* communiter recepta, teste Iul. Clar. *q. citata n. 30.* & idem est dicendum ex eo dem auctore de confessione facta coram iudice incompetenti. V. g. Si constitatur Clericus crimen coram iudice laico, etiam si postea constitutus coram iudice competenti reuocet confessionem factam.

Si quæras, quid si reus constitutus coram iudice competentis tanquam coram priuato homine, non sedenti pro tribunali, nec in forma iudicii iudicanti, an sit indicium sufficiens ad condemnandum eum? Respondetur ex eodem Iulio, non posse ex ea confessione condemnari, sed torqueri tamen posse.

Dubium septimum, An minæ præcedentes delictum, faciant indicium sufficiens contra eum, qui minatus est? Respondetur si sint viri potentes, & malæ famæ, qui facile potest minas suas exequi, & eas solitus est executioni mandare, faciunt indicium sufficiens ad torturam quando solitec ignoratur, quis maleficium commiserit, alias autem minæ non sufficiunt ad torturam.

Dubium octauum, An mendacium delinquentis eum interrogatur a iudice, sit indicium sufficiens ad torturam? Respondetur in hoc duas esse opiniones inter Doctores, alius asserentibus esse sufficiens, alius vero, negantibus. Sed probabilius est solam variationem inconstantiam in respondendo ad interrogata, non sufficere ad torturam.

Dubium nonum, An sola turbatio, & trepidatio, aut

turbatio cordis sit sufficiens indicium ad torturam? Respondetur, ex communi opinione, teste Iulio Caro, *q. citata n. 39.* non sufficere, quia multi sunt adeo natura timidi, ut statim ad præsentiam iudicis turbati soleant, & nesciant, quid dicant, cum tamen sint innocentes.

Dubium decimum, An si res furto sublata reperitur penes aliquem sit indicium sufficiens ad torturam, nisi doceat, a quo habuerit? Respondetur, & ex communi sententia, teste Iulio Cla. *q. citata n. 41.* esse sufficiens indicium. Intelligitur tamen, quando is, apud quem res furtiua deprehenditur, non est bonæ conditionis, & famæ. Item non intelligitur, si res furtiua reperitur apud aliquem, qui res tales mobiles esset solitus emere, & vendere, & eam rem furtiuam palam teneret, ut ait Iulius Clarus.

Dubium vndecimum, Quid sit breuiter dicendum circa torturam reorum? Respondetur, iudicem considerare debere, ut primum constet de delicto antequam reum in tortura constituat.

Secundo, an delictum tale sit, pro quo reus ex iure sit torturæ subiciendus: nam non est ad torturam procedendum, nisi in criminibus, quibus pena capitalis ex iure infligitur.

Tertio, debet iudex aduertere, an delictum aliter, quam per torturam probari possit non regulariter ad torturam detentur, nisi quando alie probationes deficiunt, & ideo facilius iudex procedere potest ad torturam in delictis etiam commissis, quam in his, quæ palam commissa sunt quia illa priora difficilius probari possunt, ut est venenatio, falsum, adulterium, & similia. Itæ, aliquando iudices torturam adhibent, licet delictum sit plene probatum, etiam per testes de visu non ut amplius de delicto constet, sed solum, ut reus delictum fateatur de quo conuincitur, ne per appellationem sententia, quæ fuerit contra eum pronunciata, suspendatur, hoc licet non sit ex iure, communiter tamen in more esse receptum ait.

Iul. Clarus *lib. cit. q. 64. n. 6.* Item, reus non potest torqueri sine sufficientibus iudiciis ad torturam de quibus iudiciis iam diximus. Si quæras, an reus conuictus, vel confessus, vel condemnatus possit examinari, & interrogari per torturam de aliis factis, vel de aliis propriis criminibus? Respondetur, huius dubii solutionem colligi ex his, quæ diximus *supra cap. 18.*

Item, aduertere debet iudex, non solum requiri indicia sufficientia ad torturam, sed etiam opus esse, ut illa indicia sint legitime probata. Item, iudex non potest reum tormentis subicere, qui iure prohibitus est torqueri. Iure autem torqueri non possunt Doctores, quamuis alicubi ex consuetudine torqueantur. Item personæ in dignitate constitutæ, ex iure tormentis non subiciuntur. Sic etiam duces militum, & nobiles, & decuriones ciuitatum quamuis isti etiam ex consuetudine alicubi torqueantur. Sic etiam minores, ante decimum quartum annum, & senes in ætate decrepita constituti, & mulieres prægnantes, aut lactantes.

Si vero quæras, an clericus possit ex iure torqueri? Respondetur posse, etiam si sint presbyteri, ut docet Iulius Clarus, ex communi sententia, *quæst. 64. n. 6.* Et possunt torqueri ministri laici, ex mandato Episcopi. Item reus torturæ subiectus, si nihil fateatur, tunc dicitur pargasse indicia contra se existentia. Item, si reus in tormentis delictum confiteatur, non potest condemnari, nisi eam confessionem extra tormenta, & metum tormentorum ratam habeat, post tempus aliquod elapsum, nempe diem vnum, aut saltem post aliquot dies horas. Quod si reus confessionem, in tormentis factam confirmauerit, tunc iudex debet ei constituere aliquem breuem terminum, nimirum trium, vel duorum dierum ad allegandas omnes suas defensiones, quas facere intendit.

Si quæras, quid, si reus confessus in tormentis postea ductus ad confessionem in tormentis factam

confirmandam, neget se delictum commisisse, an possit iterum torqueri? Respondetur posse perinde, ac si nouum aliud indicium accessisset sufficiens ad torturam? Sed non est torquendus in infinitum, sed torqueri potest, vt que ad tertiam torturam, in qua si fateatur, & postea denegat, non videtur condemnandus. Sic Iulius Clarus *qu. 21. num. 25.*

Si secundo quæras, in quibus casibus tortura semel illata, possit iterari? Respondetur, si reus sit tantum leuiter tortus, potest de nouo torqueri, donec sufficiens sit tortura, at vero semel tortus sufficienter, non potest ex iure iterum torqueri, nisi noua indicia ad torturam, sufficientia superueniant: ex communi opinione docet Iulius Clarus, *questio. 64. num. 51.*

Vltimo, reus sponte delictum confessus, iure debet condemnari. Item, reus crimine conuictus plena probatione testium, iure etiam debet condemnari.

De peccatis ex parte testium in iudicio.

CAPVT XXVII.

Dubium est, quid requiratur, vt testis in iudicium productus veritatem confiteri teneatur? Respondetur ex S. Thoma, 2. 2. *quest. 70. artic. 1.* quotiescunque testis in iudicio secundum ordinem iuris examinatur, & interrogatur, tenetur respondendo veritatem confiteri. Et notandum est, quotiescunque certo, & euidenter constat, iudicem esse probum vitum, non est necessarium, vt ostendat testi, se in examinando, vel torquendo procedere, secundum ordinem iuris; quia nemo peccare presumitur, nisi certo, & euidenter confiteri.

Si roges, quid si testis dubitet, an teneatur veritatem respondere, in cuius fauorem debeat tunc inclinare, an in fauorem iudicis; an potius in fauorem rei? De hoc dubio legendus est Sotus in l. De ratione regendi *seruatum. memb. 3. quest. 2.* & breuiter dicendum est, si in iudicio agitur de causa criminali, capitali, vel graui, tunc inclinandum est potius in fauorem rei, quam iudicis: si vero causa sit civilis vel criminalis non grauis, tunc inclinandum est potius in fauorem iudicis.

Dubium secundum, An quando iudex procedit per accusationem, vel denuntiationem, vel querelam aliquam porrectam, & solum adsit vnus testis, qui crimen nouerit, productus in iudicium, & interrogatus a iudice, crimen confiteri teneatur contra reum?

Dux sunt opiniones. Vna asserit, eum non teneri, quia, inquit, ad hoc, vt testis teneatur fateri crimen, necesse est, vel semiplena probatio præcedat, vel indicia, vel infamia contra reum. Sic Siluester in *verb. Testis, quest. 8. Et verbo Correctio questione octaua, in fine. Et questione nona, Angelus verbo testis. num. 26. At illa eodem verbo, num. 17. Nauarrus, cap. Inter verba, conclus. 6. num. 222. Et 224.*

Altero opinio asserit, testem esse obligatum, sic Hostien. in *Summa. tit. De testibus cogendis. num. 4.* immo dicit, oppositam opinionem esse temerariam. Sotus li. 5. De iustitia, *quest. 7. art. 1.* Panormitanus, in ca. Peruenit *Et 2. De testibus cogendis.*

In hac re opinio secunda est probabilior, & verior: nam aliud est de teste, aliud de reo, nam contra reum non est interrogandus, nisi præcedat semiplena probatio, vel infamia, vel indicia: at vero testem ius est interrogandi, etiam si ista non præcedant, dummodo iudex procedat per accusationem, denuntiationem, vel querelam ab aliquo porrectam. Item, quia aliqui sæpe manerent crimina impunita. Item, quia iura non distinguunt inter testem, an vna cum aliis crimen nouerit, an vero non, sed in vniuersum constituunt testem, in iudicio productum ad veritatem dicendam.

Item, quia testis eo ipso, quod est testis, habet hanc obligationem distinctam à reo; & iudex posset præcipere, vt quicumque scit veritatem, eam ipsi aperiat. Ergo sicut potest hoc præcipere, ita etiam potest præcipere, vt testificando dicat veritatem, quicumque nouerit eam: item, quia vnus testis facit semiplenam probationem, ex qua iudex ius habet interrogandi reum, etiam per tormenta.

Dubium tertium, Quid sit dicendum, si iudex procedat per inquisitionem generalem, interrogando generaliter, quis commiserit delictum in eo casu, quando illud notorium est, occultus tamen est malefactor, & vnus est, qui nouit reum, & inter alios generaliter interrogatur à iudice, Quis delictum commiserit? An iste tunc teneatur, auctorem criminis detegere? Hoc dubium supra resoluitur, *cap. 16.*

Dubium quartum, Qua lege sit testis obligatus ad veritatem dicendam? Respondetur, vt colligitur ex Sancti Thom. *secund. secund. quest. 70. art. 1.* testem non vocatum à iudice, aliquando obligari ad testificandum ex lege charitatis, nimirum, quando innocens indiget testimonio ipsius, vel ad euitandam mortem, vel famam, vel honorem, vel bonorum temporalium iacturam; quia lege charitatis tenemur nos offerre ad subueniendum proximo grauiter indigenti. Quando vero testis est in iudicium vocatus, & à iudice legitime interrogatur, tunc ex lege iustitiæ tenetur ad veritatem dicendam ex officio, quo in iudicio fungitur.

Ex his sequitur, magnum esse discrimen, si proximus, vt pote Caius, damnum aliquod patiat, ex eo quod Titius omiserit suum testimonium dicere. Nam si Titius solum omiserit, quia non se obtulit ad dicendum, autem quam esset vocatus ad iudicium, cum tamen commode posset se offerre; tunc non tenetur ad restitutionem damni, quod passus est Caius; quia tunc solum peccauit contra legem charitatis. Si tamen omiserit, postquam vocatus est ad iudicium, & in iudicio interrogatus, tunc obligatur ad restitutionem damni, quod sequutum est in Caio; quia tunc peccauit contra iustitiam, & officium suum.

Dubium quintum, An testis semper teneatur ad restitutionem damni, quandoque omiserit contra officium suum, & legem iustitiæ testimonium verum dicere, Verbi gratia, in dicendo testimonio, & in detegenda veritate commisit testis negligentiam aliquam leuem, vel leuissimam, an tunc teneatur restituere damnum inde consequuta? Respondetur, quotiescunque testis officium exerceat, stipendio conductus, vel quacunque alia ratione, ex lege iustitiæ obligatur: tunc obligatur ad restitutionem in foro conscientie, non solum propter dolum, vel latam culpam, sed etiam propter leuem, non tamen propter leuissimam; quia tunc officium exerceat, tam in bonum suum, quam in bonum alterius, & regula est generalis, quam explicuimus in tractatu de restitutione in communi; quando quis officium exerceat in bonum suum, & bonum alterius, eum teneri non solum ex dolo, & lata, sed etiam ex leui culpa, non tamen leuissima. Quando vero, quis exerceat officium testes solum gratis, & solum lege charitatis, tunc solum obligatur ad restitutionem damni in foro conscientie, ex dolo, & lata culpa, non autem ex leuissima, vel leui; quia tunc officium solum est in bonum, & gratiam alterius, vt explicuimus *tractatu Et loco citato.*

Dubium sextum, An si testis occultet veritatem ad euitandum aliquod suum magnum damnum, teneatur ad restitutionem damni, quod passus est alius. Verbi gratia, Caius interrogatus à iudice legitimo, si dicat veritatem probabiliter timet mortem sui ipsius vel infamiam suam, vel patris, vel fratris, vel filii, vel vxoris, an tunc occultas veritatem, teneatur restituere damnum, quod sequutum est in Titio ex huiusmodi veritatis occultatione? Respondetur, vt colligitur ex Soto in *tract. De ratione regendi*